

5. Денисенко Н.Ф. Формування свідомого ставлення до здоров'я // Дошкільне виховання. – 2008. – № 9. – С.68-85.

Цисик А.В.

*магістрантка групи ДО –61
психолого-педагогічного факультету
ПНПУ імені В. Г. Короленка
Науковий керівник: Гришко О.І.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри початкової і дошкільної освіти
ПНПУ імені В.Г. Короленка*

ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИХ ПОНЯТЬ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті висвітлюються особливості формування логіко-математичних понять у дітей старшого дошкільного віку. Розкривається сутність основних понять, які засвоюються у дошкільному навчальному закладі.

Вихід України на європейський і світовий рівень обумовлює потребу у створенні нового змісту дошкільної освіти, що об'єднує в собі національні традиції та провідні досягнення світової педагогічної думки. Одним із найважливіших педагогічних завдань, визначених Законом України «Про дошкільну освіту», національною програмою «Освіта» (Україна XXI століття) є розвиток логіко-математичних здібностей дітей дошкільного віку [2, с. 432].

У сучасних програмах з дошкільної освіти, Базовому компоненті дошкільної освіти серед завдань математичного розвитку і математичної підготовки дітей дошкільного віку визначається необхідність у формуванні не лише певних логіко-математичних понять і уявлень, а й математичної термінології [1, с. 4-19].

У наукових дослідженнях доведено спроможність дітей старшого дошкільного віку розуміти нескладні за змістом наукові

поняття (Л. Виготський, П. Гальперін, Є. Голант, Є. Зейлігер, Є. Кабанова-Меллер, З. Калмикова, О. Леонт'єв, Н. Менчинська, І. Равич-Щербо, С. Рубінштейн, Н. Талізїна, А. Усова), виявлені суттєві зв'язки дійсності, які є доступними дошкільникам у предметно-чуттєвій пізнавальній діяльності (Л. Венгер, О. Запорожець), розкрито особливості засвоєння дошкільниками узагальнень (І. Домашенко, С. Ніколаєва, Ф. Фрадкін, О. Цеханська), дефініцію поняття «число» й особливості усвідомлення дітьми числових абстракцій (О. Астряб, М. Вовчик-Блакитна, П. Гальперін, В. Давидов, Г. Костюк).

Проблема формування логіко-математичних уявлень, засвоєння математичної термінології і математичного розвитку дітей дошкільного віку розглянута в багатьох дослідженнях у контексті різних наукових і методичних підходів. Методику навчання дітей дошкільного віку математики обґрунтовано в працях педагогів-практиків (Ф. Блехер, Л. Глаголева, К. Лебединцев, Н. Лежава, Г. Леушина, З. Пігулевська, Є. Тихеєва, Л. Шлегер). Авторами створені варіативні програми розвитку в дітей числових уявлень, знань про величини і вимірювання, форму, простір та час. Доведено необхідність спеціальної підготовки дітей дошкільного віку до засвоєння математики в школі, місце і роль елементарних математичних знань у розвитку і вихованні дітей у дошкільний період, виокремлено лічбу як засіб розумового розвитку дитини. Вчені рекомендують здійснювати навчання основних математичних уявлень у практичних, ігрових діях з використанням наочного матеріалу та набутого дітьми досвіду в розрізненні чисел, часу, простору, міри, величини, форми [3, с. 16-17].

Вчені (П. Гальперін, В. Давидов, Д. Ельконін, О. Леонт'єв, О. Лурія) виявили специфічний механізм формування у дитини розумових дій і операцій, що відбувається у процесах інтеріоризації та екстеріоризації, етапи формування розумових дій. Доведено, що перші

кроки в оволодінні кількісними відношеннями відбуваються у ранньому дитинстві: дитина, пізнаючи об'єктивний світ, знайомиться з його вимірюванням через кількісні відношення. При цьому пізнання довкілля поглиблюється у процесі розумового розвитку дитини за ступенем збагачення її досвіду при використанні предметів з визначеними кількісними та якісними ознаками.

Проблема формування у дітей елементарних математичних уявлень і навчання дошкільників лічби наприкінці ХХ століття вирішувалася у зв'язку з розробкою цілей навчання дітей узагальненим прийомом розумової діяльності [2, с. 430-479], формуванні у них уявлень про зв'язки, закономірності та логічні операції з класифікації, вимірювання й обчислення засобами ігрової діяльності в умовах дошкільного навчального закладу (О. Грибанова, С. Зинкевич, З. Лебедева, М. Макляк, О. Проскура, К. Щербакова).

У загальнонауковому визначенні «поняття» тлумачать як особливу, упорядковану форму відбиття дійсності у свідомості суб'єкта, що відтворює предмети в їх основних ознаках і зв'язках. Феномен «логіко-математичне поняття» [5, с. 79-85] позначає і відтворює відношення предметів за принципом рід – вид, ціле – частина, властивість – функція.

Відтак, логіко-математичне поняття – це думка, яка відображає в особливій логічно впорядкованій формі математичні явища дійсності, засіб фіксації їх якостей і відношень, що мають ознаки сумісності, обсягу, змісту і відповідають відношенням: рід – вид. Джерелом логіко-математичних понять є пізнання відношень предметів, реальний зміст логіко-математичного поняття виявляється у мовленні, в якому розкриваються розумові дії, за якими встановлюються кількісні, просторові та часові відношення предметів, процесів і явищ.

У логіко-математичному понятті відбивається той факт, що

взаємодія речей, у якій проявляються їх суттєві й істотні властивості, відображається у формі, величині та числі. Жоден предмет, істота не можуть існувати поза формою, величиною і числом. Оволодіння дітьми старшого дошкільного віку логіко-математичними поняттями «число», «величина», «форма» допомагає їм повніше і точніше сприймати довкілля, оскільки кількісні відношення є суттєвими відношеннями об'єктивного світу. Усвідомлення кількісних відношень є необхідним елементом пізнавальної діяльності дитини.

Робота зі старшими дошкільниками з формування логіко-математичних понять передбачає систематичність, цілеспрямованість і має здійснюватися з опорою на ті види діяльності, які найбільше сприяють розумовому розвитку дитини [4, с. 353-359].

За своїм змістом логіко-математичне поняття «число» – це узагальнена кількісна характеристика сутності предметів, що має чуттєве відображення у вигляді поодинокого предмета, групи, або безкінечної множини предметів. Поняття «число» формується, як і інші наукові поняття, на основі конкретних уявлень та досвіду дитини.

Логіко-математичне поняття «величина» є узагальненою якісною характеристикою розташування предметів у просторі і складається з окремих чуттєвих ознак (великий, маленький, довгий, короткий, широкий, вузький, важкий, легкий, товстий, тонкий) [5, с. 80-82]. Основою формування логіко-математичного поняття «величина» є уміння дошкільників помічати зміни у величині предметів і кількості матеріалу, з якого вони зроблені, порівняно з іншими. Аналітично сприйняття величини пов'язане не з виділенням і об'єднанням частин складного цілого, а з виокремленням різних розмірів предмета – його довжини, висоти, ширини. Особливої уваги у формуванні поняття «величина» потребує розуміння дітьми понять «міра», «умовна мірка».

У логіко-математичному понятті «форма» також узагальнюються

якісні характеристики зовнішнього окреслення об'єктів, які мають конкретні чуттєві ознаки (круглий, квадратний, трикутний) та відрізняють один предмет від іншого за своїми зовнішніми контурами.

Результати багатьох досліджень свідчать, що свідоме засвоєння дітьми старшого дошкільного віку логіко-математичних понять вимагає створення відповідних педагогічних умов [5, с. 84]. При визначенні й обґрунтуванні цих умов ми виходили з положень психології діяльності та психологічних засад усвідомленого навчання, що подані в працях О. Леонтьєва. Згідно з цими положеннями, зміна об'єкта діяльності закономірно спричиняє зміну самого суб'єкта, тобто розвиток і зміна якісних характеристик діяльності протікає як розвиток і зміна якісних характеристик її суб'єкта. При цьому джерелом розвитку виступають протиріччя між суб'єктом та об'єктом, які розв'язуються засобами діяльності завдяки цілеспрямованій і свідомо організованій активності суб'єкта, в якій він виявляє своє ставлення до об'єкта, розуміння його практичної цінності. Зважаючи на це, першою педагогічною умовою формування у старших дошкільників логіко-математичних понять виділено відображення у змісті навчання логічних дій підведення під математичне поняття як предмета цілеспрямованої пізнавальної діяльності дитини [5, с. 78].

У визначенні наступної педагогічної умови ми виходили з того, що в дошкільному віці мислення, яке супроводжує пізнавальну діяльність дитини, має суттєві особливості. На відміну від дорослої людини, пізнавальна діяльність якої забезпечується мисленням переважно в понятійній формі, засобами абстрактно-логічного мислення, дитина пізнає і мислить здебільшого в предметно-маніпулятивній та наочній формах, лише поступово, за допомогою дорослого, узагальнюючи свій досвід у певних уявленнях і поняттях (О. Кудрявцева, Г. Люблінська, Л. Обухова та ін.).

Повсякденна практика дошкільної освіти й експериментальні дослідження психологів довели, що конкретна образність мислення дошкільника не виключає деяких простих форм міркувань і умовиводів, які мають місце навіть у дітей 3-4-річного віку. Проте, на думку дослідників (Є. Кабанова-Меллер, Г. Люблінська, О. Савченко), поняття можна вважати сформованим не тоді, коли дитина може вільно оперувати ним, а коли воно, як узагальнене відображення дійсності, зростає в її свідомості в обсязі і поглиблюється за ступенем практичного використання. З огляду на це, педагогічною умовою, необхідною для формування логіко-математичних понять у старших дошкільників, стало поетапне опрацювання логіки математичного узагальнення предметів у предметно-практичних, наочно-образних і абстрактно-логічних діях.

Третя умова впливає з того, що поняття, які формуються за типом життєвих, передбачають наявність певного досвіду дитини, що забезпечує їй необхідний рівень узагальнення [3, с. 15]. На відміну від життєвих, у формуванні наукових понять – головну роль відіграє зовнішній активний вплив на дитину з боку дорослого, який має вербальний характер і за своїм змістом є готовим узагальненням. Готові узагальнення позбавляють необхідності включати в освітній процес дитини велику кількість прикладів дій з предметами. Відтворення визначення певного поняття не забезпечує уміння його вільного і доцільного використання у практичних діях. Усвідомлення й осмислення воно набуває у самостійній пізнавальній предметно-практичній діяльності дитини старшого дошкільного віку.

Таким чином, потрібно добирати такі завдання, які б сприяли формуванню у дітей прагнення здобувати знання, бажання мислити, доводити й аргументувати власну думку, елементарну критичність

мислення, уміння уникати логічних помилок, уміння використовувати набуті знання в інших видах діяльності [5, с. 83].

Отже, підводячи підсумок вище сказаного, варто зазначити, що для формування у дітей старшого дошкільного віку математичних понять необхідно щоб одночасно реалізувались усі три умови, щоб використовувались наочні засоби і відповідні способи дій.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // Дошкільне виховання. – 2012. – № 7. – С.4-19.
2. Баряева Л.Б. Формирование элементарных математических представлений у дошкольников (с проблемами в развитии) / Л.Б. Баряева. – СПб., 2002. – 479с.
3. Зайцева Л. І. Математична компетентність: диференційований підхід // Палітра педагога. - 2004. - № 2. - С. 16-17.
4. Татарінова С. О. Особливості пізнавальної діяльності старших дошкільників / С. О. Татарінова // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. – Запоріжжя. – 2007. – Вип. 44. – С. 353-359.
5. Татарінова С. О. Проблема формування логіко-математичних понять у дітей старшого дошкільного віку / С. О. Татарінова // Збірник наукових праць (Психологічні науки). – № 4. – Бердянськ : БДПУ, 2007. – С. 79-85.

Туниця О.Ю.

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри
філологічних дисциплін і методик їх викладання
ПНПУ імені В.Г. Короленка*

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВНЗ

У статті розглянуто інноваційні підходи до вивчення іноземної мови. Доведено необхідність застосування нових методик та їх відмінність від традиційних. Визначено переваги інтеграції нових технологій у освітній простір.

Динаміка технічного розвитку та зміни, які відбуваються в сучасному світі, поширюються і на сучасний «освітній простір», контекст якого помітно позначений упровадженням інноваційних підходів у модернізації освіти, що визначається глобалізацією світу в цілому. Сучасний світ висуває нові вимоги до володіння іноземними